

การศึกษาวิเคราะห์หนังสือที่จัดซื้อด้วยงบประมาณปี พ.ศ. 2562
ทั้งด้านการใช้จ่ายงบประมาณ การใช้ และความคุ้มค่า

ปริญญช คลอวุฒิวัฒน์
บรรณารักษ์ชำนาญการพิเศษ

หลักการและเหตุผล

ห้องสมุดรัฐสภาเป็นหน่วยงานภายใต้สังกัด สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นหน่วยงานราชการที่ดำเนินการให้บริการด้วยเงินงบประมาณแผ่นดิน ดังนั้นการจัดซื้อหนังสือเพื่อนำมาให้บริการในห้องสมุดจะต้องเป็นไปอย่างคุ้มค่า มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ ตามหลักธรรมาภิบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อห้องสมุดอยู่ในภาวะที่ได้รับงบประมาณจำกัด การใช้จ่ายงบประมาณจึงต้องเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมีความเป็นมืออาชีพ ห้องสมุดรัฐสภาจึงได้น้อมนำศาสตร์พระราชานำในเรื่อง “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มาประยุกต์ใช้กับงานจัดซื้อหนังสืออย่างเป็นรูปธรรม คือ 1. มีแนวทางการจัดซื้อหนังสือและโสตทัศนวัสดุที่เป็นลายลักษณ์อักษรทำให้มีหลักการคัดเลือกที่ชัดเจนและมีมาตรฐาน 2. มีการสำรวจความต้องการหนังสือและโสตทัศนวัสดุที่ควรพิจารณาจัดซื้อเข้าห้องสมุดรัฐสภาเป็นประจำทุกปี เพื่อให้สามารถจัดซื้อหนังสือได้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการ และได้เปิดช่องทางต่าง ๆ ให้ผู้ใช้บริการสามารถเสนอแนะหนังสือที่ต้องการได้ตลอดเวลา ทั้งเสนอแนะด้วยตนเอง ผ่านทางเว็บไซต์ห้องสมุด และเฟซบุ๊ก 3. มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดซื้อหนังสือห้องสมุดรัฐสภาผ่านเฟซบุ๊ก เพื่อเป็นช่องทางการสื่อสารและกระตุ้นให้ผู้ใช้บริการเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนะ และสร้างความรู้สึกรักในการเป็นเจ้าของห้องสมุดร่วมกัน 4. มีคณะทำงานพิจารณาการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดรัฐสภา เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการทำงานมากขึ้น 5. มีการสำรวจความพึงพอใจต่อการบริการต่าง ๆ ของงานจัดซื้อหนังสือห้องสมุดรัฐสภาเป็นประจำทุกปี 6. มีการกำหนดแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปีเพื่อให้การดำเนินการจัดซื้อเป็นไปอย่างเหมาะสม เป็นระบบ และควบคุมได้ 7. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดซื้อหนังสือกับห้องสมุดวุฒิสภาเพื่อลดความซ้ำซ้อนในการจัดซื้อหนังสือที่นำมาให้บริการ เนื่องจากมีผู้ใช้บริการหลักเป็นกลุ่มเดียวกัน และทำให้สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาจัดซื้อหนังสือเข้าห้องสมุดได้อย่างคุ้มค่ายิ่งขึ้น นอกเหนือจากที่กล่าวมาทั้งหมดแล้วห้องสมุดยังได้พิจารณาดำเนินการเพิ่มเติม ในข้อที่ 8 คือ การศึกษาวิเคราะห์การใช้หนังสือของผู้ใช้บริการว่าเป็นไปในทิศทางเช่นไร เพื่อที่จะได้นำมาพิจารณาให้การจัดซื้อเป็นไปอย่างคุ้มค่าและสมประโยชน์มากที่สุด

ทั้งนี้ที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าห้องสมุดได้ให้ความสำคัญในส่วนของการศึกษาความต้องการมาโดยตลอดอยู่แล้ว แต่ยังไม่ได้วิเคราะห์ต่อเนื่องจากเมื่อมีการจัดซื้อตามที่เสนอแนะแล้วผู้ใช้บริการได้มีการใช้หนังสือจริงตามที่ได้ระบุความต้องการหรือไม่และเกิดความคุ้มค่าเพียงใด จากหลักการข้อสุดท้ายนี้เองห้องสมุดจึงมีความจำเป็นต้องศึกษาวิเคราะห์ถึงการใช้หนังสือเพิ่มเติมอีกด้วย โดยจะต้องวิเคราะห์ให้ครบวงจร ตั้งแต่ การใช้จ่ายงบประมาณ ปริมาณการใช้หนังสือทั้งในส่วนที่ยืมออกและการใช้ภายในบริเวณห้องสมุด รวมทั้งความคุ้มค่าของหนังสือดังกล่าว ซึ่งผลการวิเคราะห์ดังกล่าวจะทำให้ห้องสมุดสามารถปรับแผนการใช้จ่ายงบประมาณของปีถัดไปให้เกิดความคุ้มค่า สมประโยชน์ และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงการจัดซื้อหนังสือที่จัดซื้อด้วยงบประมาณปี พ.ศ. 2562 ในด้านการใช้จ่ายงบประมาณ
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงการใช้หนังสือที่จัดซื้อด้วยงบประมาณปี พ.ศ. 2562 ทั้งในส่วนของปริมาณการยืม และการใช้ภายในห้องสมุด รวมทั้งปริมาณของหนังสือที่ไม่เคยมีการใช้เลย
3. เพื่อประเมินความคุ้มค่าของหนังสือที่จัดซื้อด้วยงบประมาณปี พ.ศ. 2562

วิธีการศึกษา

เก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อ และการใช้หนังสือที่จัดซื้อด้วยงบประมาณปี พ.ศ. 2562 ทั้งหมด ได้แก่ แผนการจัดซื้อ ข้อมูลการจัดซื้อจริงแยกตามหมวดหมู่ (จำนวนรายการ, จำนวนเล่ม, ราคา) แล้วนำมาวิเคราะห์แต่ละส่วนปริมาณการใช้หนังสือ ทั้งในส่วนที่มีการยืมออก (Check Out) และในส่วนที่มีการใช้ในบริเวณห้องสมุด (In-house Use) รวมถึงหนังสือที่ไม่เคยมีการใช้ แล้วจึงนำไปวิเคราะห์ปริมาณการใช้หนังสือ อัตราเฉลี่ยในการใช้หนังสือต่อเล่ม รวมถึงความคุ้มค่าในการใช้หนังสือ

การวิเคราะห์ความคุ้มค่า อาศัยเกณฑ์การพิจารณาจากค่าความคุ้มค่าของหนังสือ ซึ่งมีสูตร ดังนี้ (อาภรณ์ ไชยสุวรรณ, บุญเพ็ญ ชูทอง, และ จริยา รัตนพันธุ์, 2557)

$$\text{ค่าความคุ้มค่า} = \frac{\text{งบประมาณที่ใช้ในการจัดซื้อหนังสือ}}{\text{ปริมาณการใช้หนังสือ}}$$

- ทั้งนี้หากพบว่า
- ไม่มีการใช้เลย จะถือว่าหนังสือเล่มนั้นไม่มีความคุ้มค่า (ไม่นำมาคำนวณค่าความคุ้มค่า)
  - ค่าความคุ้มค่ายิ่งต่ำ นั่นแสดงว่ายิ่งมีความคุ้มค่าสูง (ยิ่งมีปริมาณการใช้มาก ก็ยิ่งคุ้มค่า)
- ตัวอย่างเช่น หนังสือราคา 200 บาท หากใช้ 1 ครั้ง ค่าความคุ้มค่า = 200/1 หนังสือเล่มนี้มีค่าความคุ้มค่าอยู่ที่ 200 บาท หากใช้ 2 ครั้ง ค่าความคุ้มค่า คือ 100 บาท และหากมีการใช้ 20 ครั้ง จะเหลือค่าความคุ้มค่าเพียง 10 บาท

ขอบเขตของการศึกษา

การจัดเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นได้รวบรวมเฉพาะการจัดซื้อหนังสือและการใช้หนังสือในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 (1 ตุลาคม 2561-30 กันยายน 2562) เท่านั้น เนื่องจากเป็นปีแรกที่เริ่มต้นเก็บข้อมูลด้วยระบบห้องสมุดอัตโนมัติ KOHA

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบถึงการจัดซื้อหนังสือที่จัดซื้อด้วยงบประมาณปี พ.ศ. 2562 ในด้านการใช้จ่ายงบประมาณว่าเป็นไปตามแผนการจัดซื้อหรือไม่ และมีการควบคุมการใช้จ่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันตามกำหนดเป้าหมายหรือไม่อย่างไร
2. เพื่อให้ทราบถึงปริมาณการใช้หนังสือที่จัดซื้อด้วยงบประมาณปี พ.ศ. 2562 ทั้งในส่วนของปริมาณการพิมพ์ และการใช้ภายในห้องสมุด รวมทั้งปริมาณของหนังสือที่ไม่เคยมีการใช้เลย เพื่อนำไปปรับแผนการจัดซื้อในปีถัดไปได้้อย่างเหมาะสม
3. เพื่อให้สามารถประเมินความคุ้มค่าของหนังสือที่จัดซื้อด้วยงบประมาณปี พ.ศ. 2562 หากพบว่าหนังสือหมวดใดไม่มีความคุ้มค่าจะต้องมีการส่งเสริมการใช้หนังสือในหมวดดังกล่าว หรือลดการจัดซื้อในหมวดนั้น

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมา พบผลการศึกษาดังนี้

1. จากการศึกษานี้วิเคราะห์ถึงการจัดซื้อหนังสือที่จัดซื้อด้วยงบประมาณปี พ.ศ. 2562 ในด้านการใช้จ่ายงบประมาณ พบรายละเอียด ดังตารางที่ 1-3 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบแผนการจัดซื้อหนังสือและสต็อกต้นวัสดุกับการจัดซื้อจริงแต่ละเดือน
ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562

ปี	เดือน	แผนการใช้จ่าย งบประมาณ (บาท)	การใช้จ่ายจริง (บาท)
2561	ตุลาคม	-	
	พฤศจิกายน	20,000	30,623.90
	ธันวาคม	30,000	29,939.95
2562	มกราคม	30,000	44,845.65
	กุมภาพันธ์	30,000	-
	มีนาคม	30,000	15,139.95
	เมษายน	30,000	42,359.20
	พฤษภาคม	20,000	36,978.25
	มิถุนายน	10,000	-
	กรกฎาคม	-	-
	สิงหาคม	-	-
	กันยายน	-	-
รวม		200,000	199,886.9

จากรายละเอียดในตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 กลุ่มงานห้องสมุด สำนักวิชาการ ได้รับงบประมาณสำหรับจัดซื้อหนังสือเพื่อมาให้บริการรวมทั้งสิ้น 200,000 บาท ซึ่งได้มีการใช้จ่าย

งบประมาณไป 199,886.90 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 99.94 ของงบประมาณที่ได้รับ ซึ่งถือว่าห้องสมุดมีการควบคุมการใช้จ่ายงบประมาณได้ตามแผน คือสามารถจัดซื้อได้ตามที่ทันตามแผนในเวลาที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้ว่าในบางเดือนอาจไม่ได้มีการจัดซื้อ เนื่องจากมีการใช้งบประมาณเกินมาจากเดือนก่อนหน้า และในเดือนนั้นไม่มีผู้เสนอแนะหนังสือเข้ามา

หมายเหตุ : ในปีนี้จัดซื้อเฉพาะทรัพยากรที่เป็นหนังสือเท่านั้นไม่มีการจัดซื้อโสตทัศนวัสดุเลย เนื่องจากได้รับงบประมาณมาจำกัดจึงจัดซื้อหนังสือเท่าที่จำเป็น นอกจากนี้ไม่มีผู้ใช้บริการหรือผู้จัดจำหน่ายเสนอแนะให้จัดซื้อโสตทัศนวัสดุเข้ามาเลย จึงมีการจัดหาโสตทัศนวัสดุเฉพาะในส่วนที่ผนวกมากับการจัดซื้อหนังสือบางรายการ และส่วนของการรับบริจาคเท่านั้น

และเมื่อพิจารณาถึงการจัดซื้อหนังสือในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ในแง่เนื้อหาว่าเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่นั้น พบว่ามีรายละเอียดดังตารางและแผนภูมิต่อไปนี้

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบแผนการใช้จ่ายงบประมาณจัดซื้อหนังสือกับการจัดซื้อจริงในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 แยกตามเนื้อหาหมวดใหญ่

หมวดของเนื้อหา	แผนการจัดซื้อ (ร้อยละ)	การจัดซื้อจริง (ร้อยละ)	ราคา (บาท)
หมวดกฎหมายและการเมืองการปกครอง	50	38.56	77,067.55
หมวดทั่วไป	30	58.27	116,472.80
หมวดอาเซียน	10	2.53	5,061.55
หมวดอ้างอิง รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และโสตทัศนวัสดุ	10	0.64	1,285.00
รวม	100	100	199,886.90

ตารางที่ 3 การจัดซื้อหนังสือในงบประมาณ พ.ศ. 2562 จำแนกตามเนื้อหาหมวดหมู่ LC
(เรียงตามลำดับร้อยละของงบประมาณในการจัดซื้อ)

ลำดับ ที่	หมวดหมู่ LC	จำนวน ชื่อเรื่อง	จำนวน เล่ม	จำนวนเงิน	ร้อยละ
1	H สังคมศาสตร์	104	111	49,855.25	24.942
2	K กฎหมาย	69	84	47,491.25	23.759
3	D ประวัติศาสตร์ทั่วไป	107	150	41,750.10	20.887
4	J รัฐศาสตร์	41	46	30,322.35	15.17
5	Q วิทยาศาสตร์	12	12	4,715.80	2.359
6	G ภูมิศาสตร์ โบราณคดี นันทนาการ	6	6	4,632.00	2.317
7	B ปรัชญา จิตวิทยา ศาสนา	15	18	3,699.10	1.851
8	R แพทยศาสตร์	5	5	3,541.05	1.772
9	P ภาษาและวรรณคดี	14	17	3,178.15	1.59
10	T เทคโนโลยี	8	8	2,920.00	1.461
11	N ศิลปกรรม	4	5	1,786.50	0.894
12	L การศึกษา	8	8	1,531.80	0.766
13	A ความรู้ทั่วไป	4	4	1,292.00	0.646
14	E ประวัติศาสตร์ : อเมริกา	3	3	1,173.60	0.587
15	Z บรรณานุกรม และบรรณารักษศาสตร์	2	4	590.00	0.295
16	C ศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์	2	2	526.00	0.263
17	M ดนตรี	2	2	394.45	0.197
18	S เกษตรศาสตร์	1	2	312.00	0.156
19	Fic นวนิยาย	1	1	175.50	0.088
	รวม	408	488	199,886.90	100.00

จากข้อมูลในตารางที่ 2 และ 3 ข้างต้น พบว่าการใช้งบประมาณในการจัดซื้อหนังสือแต่ละหมวดนั้นไม่เป็นไปตามแผนที่ตั้งไว้เท่าที่ควร จะเห็นได้จากที่มีการกำหนดแผนว่าจะใช้งบประมาณในการจัดซื้อหนังสือในหมวดกฎหมายและการเมืองการปกครองในสัดส่วนที่สูงที่สุดถึงร้อยละ 50 ในขณะที่การซื้อจริงทำได้เพียงร้อยละ 38.56 แม้ว่าเมื่อพิจารณาในรายละเอียดตามหมวดหมู่ LC แล้วพบว่าการซื้อหนังสือกฎหมาย (หมวด K) สูงเป็นลำดับที่สอง และมีการซื้อหนังสือรัฐศาสตร์หรือการเมืองการปกครอง (หมวด J) สูงเป็นลำดับที่ 4 ก็ตาม แต่ก็ยังไม่สูงเท่าการจัดซื้อหนังสือหมวดทั่วไปซึ่งมีการจัดซื้อสูงที่สุดคิดเป็นร้อยละ 58.27 โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือในหมวดสังคมศาสตร์ (หมวด H) ซึ่งมีการจัดซื้อสูงสุดเป็นลำดับที่ 1 นอกจากนี้ยังพบว่า หนังสือหมวดอาเซียน หมวดอ้างอิง รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และโสตทัศนวัสดุ ได้กำหนดแผนการจัดซื้อทั้งสองหมวดนี้ไว้ถึงร้อยละ 10 แต่จัดซื้อจริงได้เพียงร้อยละ 2.53 และ 0.64 เท่านั้น

ที่เป็นเช่นนี้ไม่ใช่เพราะฝ่ายจัดซื้อไม่ปฏิบัติตามแผนแต่เป็นเพราะหลายสาเหตุด้วยกัน ได้แก่ หนังสือหมวดกฎหมายและการเมืองการปกครองนั้นไม่ได้มีการผลิตออกมามากนักเมื่อเทียบกับหนังสือสาขาอื่น ๆ อีกทั้งหนังสือกฎหมายส่วนใหญ่เป็นเพียงการพิมพ์ซ้ำชื่อเรื่องเดิมซึ่งห้องสมุดมีอยู่แล้วและห้องสมุดได้กำหนดแนวทางไว้ว่าจะไม่ซื้อหนังสือซ้ำโดยไม่จำเป็น ดังนั้นห้องสมุดจึงไม่ได้ซื้อหนังสือที่มีการพิมพ์ซ้ำนี้เข้ามาเพิ่ม เนื่องจากพื้นที่การจัดเก็บนั้นมีจำกัด อย่างไรก็ตามหนังสือกฎหมายและการเมืองการปกครองจะไม่ใช้หนังสือที่จัดซื้อสูงที่สุดแต่ก็มีการจัดซื้ออยู่ในลำดับที่สอง รองจากหมวดทั่วไปซึ่งสูงถึงร้อยละ 58.27 ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจความต้องการหนังสือและวัสดุทัศนวัสดุที่ควรพิจารณาจัดซื้อเข้าห้องสมุดรัฐสภาประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ที่พบว่า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่มีความต้องการทรัพยากรสารสนเทศที่มีเนื้อหาในหมวดทั่วไปอย่างหลากหลาย คือ นอกเหนือจากหมวดกฎหมาย และการเมืองการปกครองแล้ว ผู้ใช้บริการยังสนใจในหมวดอื่น ๆ ด้วย เช่น เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ จิตวิทยา วรรณกรรม ศิลปะ เทคโนโลยีสารสนเทศ บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ รวมทั้ง นันทนาการ ส่วนหนังสือหมวดอาเซียนนั้นได้ซื้อเข้าห้องสมุดมาอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอดตั้งแต่ปี 2558 ดังนั้นเมื่อพบว่าหนังสือหมวดอาเซียนที่ออกมาใหม่ส่วนใหญ่มีเนื้อหาซ้ำกับหนังสือที่ห้องสมุดมีอยู่แล้ว จึงจำเป็นต้องเลือกซื้อเพียงบางส่วน สำหรับหมวดอ้างอิง รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และทัศนวัสดุ พบว่า เป็นหนังสือที่มีการผลิตน้อยและส่วนใหญ่เป็นหนังสือที่เผยแพร่โดยการอภิปรายทางการเมืองไม่ได้จัดจำหน่าย

นอกจากนี้ยังมีข้อมูลอันเป็นที่น่าสังเกตว่าข้อมูลรายละเอียดการแยกหมวดหมู่ของหนังสือตามข้อมูลอาจมีความคลาดเคลื่อนหรือทับซ้อนกันในส่วนหนึ่ง เนื่องจากข้อมูลรายงานการจัดซื้อที่ได้จากระบบห้องสมุดอัตโนมัตินี้จะยึดหมวดหมู่ตามที่บรรณารักษ์ได้วิเคราะห์กำหนดไว้เป็นหลัก ซึ่งจะสามารถระบุได้เพียงหมวดเดียวเท่านั้น ในขณะที่หนังสือบางเล่มมีเนื้อหาคาบเกี่ยวหลายหมวด เช่น ในหนังสือเล่มเดียวกันอาจมีเนื้อหาคาบเกี่ยวทั้งทางด้านรัฐศาสตร์ การเมืองการปกครอง และอาเซียน แต่ในรายงานระบุเพียงหมวดเดียวเท่านั้น ดังนั้นจึงทำให้การควบคุมค่าใช้จ่ายในส่วนหนึ่งของเนื้อหาหนังสือให้เป็นตามแผนนั้นจึงทำได้ยาก รวมทั้งหนังสือที่คาบเกี่ยวหลายหมวดนี้ อาจทำให้เกิดความเข้าใจไม่ตรงกันในลักษณะที่ผู้จัดซื้อคิดว่าหนังสือเล่มนั้นเป็นหมวดหนึ่งแต่เมื่อมีการวิเคราะห์หมวดหมู่โดยบรรณารักษ์วิเคราะห์เลขหมู่แล้วอาจกลายเป็นอีกหมวดหนึ่งก็ได้ ทั้งหมดนี้ส่งผลให้การจัดซื้อแยกตามหมวดใหญ่นั้นไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้เท่าที่ควรด้วยสาเหตุต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาแล้ว ดังนั้นจึงต้องนำผลการวิเคราะห์ดังกล่าวไปปรับแผนการจัดซื้อในปีถัดไปให้เหมาะสมต่อไป

2. การศึกษาวิเคราะห์ถึงการใช้หนังสือที่จัดซื้อด้วยงบประมาณปี พ.ศ. 2562 ทั้งในส่วนของปริมาณการยืม และการใช้ภายในห้องสมุด รวมทั้งปริมาณของหนังสือที่ไม่เคยมีการใช้เลย

เมื่อวิเคราะห์ถึงการใช้หนังสือของผู้ใช้บริการ ทั้งที่จำแนกตามเนื้อหาหมวดใหญ่ จะมีรายละเอียดดังตารางที่ 4 และข้อมูลการใช้หนังสือโดยแยกละเอียดตามหมวดหมู่ LC จะพบว่ามีรายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 5 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4 สรุปการใช้หนังสือที่จัดซื้อในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 จำแนกตามเนื้อหาหมวดใหญ่ เรียงลำดับตามปริมาณการใช้ (ข้อมูลการใช้หนังสือ ณ วันที่ 3 ธันวาคม 2562)

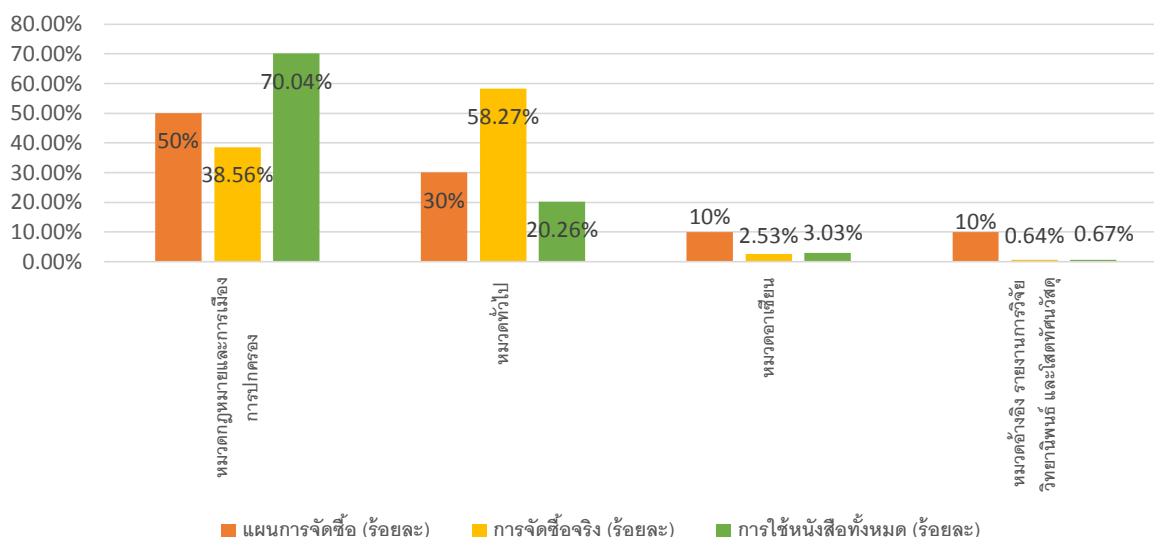
ลำดับที่	หมวดหมู่	จำนวนรายการ (ชื่อเรื่อง)	จำนวนเล่ม (เล่ม)	จำนวนการยืม (ครั้ง)	จำนวนการใช้ภายในห้องสมุด (ครั้ง)	รวมการใช้ทั้งหมด (ครั้ง)	จำนวนหนังสือที่ไม่ถูกใช้ (เล่ม)	ร้อยละของการใช้ทั้งหมด
1	หมวดทั่วไป	282	339	277	347	624	0	70.04
2	หมวดกฎหมายและการเมืองการปกครอง	107	128	105	129	234	0	26.26
3	หมวดอาเซียน	15	15	12	15	27	0	3.03
4	หมวดอ้างอิง รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และโสตทัศนวัสดุ	4	6	0	6	6	0	0.67
	รวม	408	488	394	497	891	0	100

ตารางที่ 5 สรุปการใช้หนังสือที่จัดซื้อในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 จำแนกย่อยตามหมวดหมู่ LC
เรียงตามลำดับปริมาณการใช้ (ข้อมูล ณ วันที่ 3 ธันวาคม 2562)

ลำดับ ที่	หมวดหมู่	จำนวน รายการ (ชื่อ เรื่อง)	จำนวน เล่ม (เล่ม)	จำนวน การยืม (ครั้ง)	จำนวน การใช้ ภายใน ห้องสมุด (ครั้ง)	รวมการ ใช้ ทั้งหมด (ครั้ง)	จำนวน หนังสือ ที่ไม่ถูก ใช้ (เล่ม)	ร้อยละ ของการ ใช้ ทั้งหมด
1	D ประวัติศาสตร์ทั่วไป	107	150	86	152	238	0	26.71
2	H สังคมศาสตร์	104	111	107	114	221	0	24.80
3	K กฎหมาย	69	84	74	85	159	0	17.85
4	J รัฐศาสตร์	41	46	31	46	77	0	8.64
5	P ภาษาและวรรณคดี	14	17	22	17	39	0	4.38
6	B ปรัชญา จิตวิทยา ศาสนา	15	18	19	19	38	0	4.26
7	Q วิทยาศาสตร์	12	12	21	13	34	0	3.82
8	A ความรู้ทั่วไป	4	4	12	4	16	0	1.80
9	T เทคโนโลยี	8	8	7	8	15	0	1.68
10	G ภูมิศาสตร์ โบราณคดี นันทนาการ	6	6	6	6	12	0	1.35
11	L การศึกษา	8	8	2	8	10	0	1.12
12	R แพทยศาสตร์	5	5	4	5	9	0	1.01
13	N ศิลปกรรม	4	5	0	6	6	0	0.67
14	Z บรรณานุกรม และ บรรณารักษศาสตร์	2	4	1	4	5	0	0.56
15	E ประวัติศาสตร์ : อเมริกา	3	3	1	3	4	0	0.45
16	S เกษตรศาสตร์	1	2	1	2	3	0	0.34
17	C ศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับ ประวัติศาสตร์	2	2	0	2	2	0	0.22
18	M ดนตรี	2	2	0	2	2	0	0.22
19	Fic นวนิยาย	1	1	0	1	1	0	0.11
	รวม	408	488	394	497	891	0	100.00

แผนภูมิเปรียบเทียบแผนการจัดซื้อ การจัดซื้อจริง และการใช้หนังสือ แยกตามหมวดใหญ่

จากข้อมูลในตารางที่ 4 และ 5 รวมทั้งแผนภูมิข้างต้น จะพบว่า หนังสือทุกเล่มที่จัดซื้อด้วยเงินงบประมาณ พ.ศ. 2562 นั้นมีการใช้ทุกเล่ม โดยมีการใช้รวมทั้งสิ้น 891 ครั้ง และไม่มีเล่มใดที่ไม่เคยถูกใช้สำหรับปริมาณการใช้หนังสือทั้งในส่วนของจำนวนครั้งในการยืม และจำนวนครั้งที่มีการใช้ภายในห้องสมุด หนังสือหมวดที่มีการใช้หนังสือหมวดทั่วไปสูงสุดถึงร้อยละ 70.04 (โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมวด D ประวัติศาสตร์ทั่วไป และหมวด H สังคมศาสตร์ซึ่งมีการใช้เกินกว่า 200 ครั้ง) สูงกว่าหนังสือในหมวดกฎหมายและการเมืองการปกครองซึ่งมีสถิติการใช้เป็นอันดับรองลงมาร้อยละ 26.26 มีการใช้หนังสือในหมวดอาเซียนเป็นลำดับสามเพียงร้อยละ 3.03 และมีการใช้หนังสือในหมวดอ้างอิง รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และสไตทัศน์วัสดุ น้อยที่สุดคือร้อยละ 0.67 เท่านั้น เมื่อพิจารณาภาพรวมของปริมาณการใช้หนังสือของผู้ใช้บริการทั้งหมดจะเห็นได้ว่า การที่ผู้ให้บริการให้ความสำคัญกับการใช้หนังสือทั่วไปสูงที่สุด และให้ความสำคัญกับการใช้หนังสือกฎหมายและการเมืองการปกครองเป็นลำดับรองลงมานั้น สอดคล้องกับการจัดซื้อหนังสือของห้องสมุดในปี 2562 ดังที่ปรากฏในผลการศึกษาข้อ 1

ทั้งนี้ เพื่อให้การควบคุมการใช้จ่ายงบประมาณในการจัดซื้อหนังสือและสไตทัศน์วัสดุเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสมประโยชน์ กลุ่มงานห้องสมุดจึงได้นำผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้นในข้อ 1 และข้อ 2 มาพิจารณาปรับแผนการจัดซื้อหนังสือและสไตทัศน์วัสดุปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ให้เหมาะสมมากขึ้น และในปีนี้ได้เพิ่มแผนการจัดซื้อหนังสือขึ้นมาอีกหนึ่งหมวดคือ “หมวดศาสตร์พระราชา” เพื่อเป็นการรวบรวมความรู้ด้านศาสตร์พระราชา โดยแผนดังกล่าวมีรายละเอียด ดังนี้

หมวดกฎหมายและการเมืองการปกครอง	ร้อยละ 35
หมวดทั่วไป	ร้อยละ 50
หมวดอ้างอิง รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และสไตทัศน์วัสดุ	ร้อยละ 5
หมวดอาเซียน	ร้อยละ 5
หมวดศาสตร์พระราชา	ร้อยละ 5

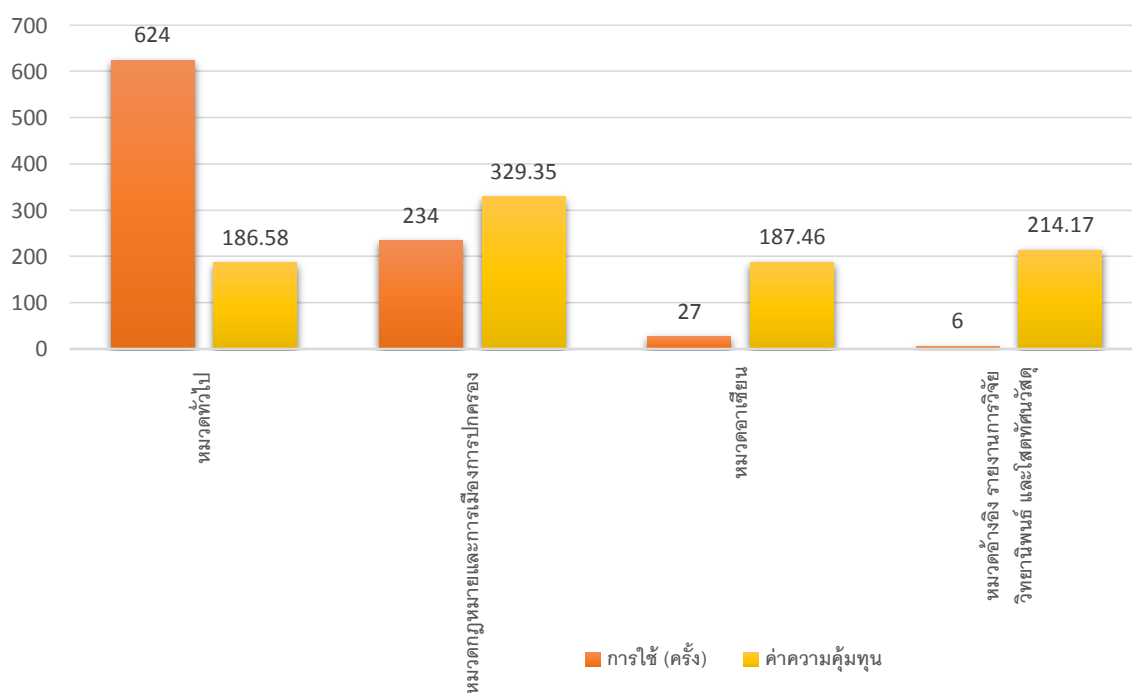
3. การประเมินความคุ้มค่าของหนังสือที่จัดซื้อด้วยงบประมาณปี พ.ศ. 2562

การประเมินความคุ้มค่าของหนังสือนั้นจะพิจารณาจาก ค่าความคุ้มค่าของหนังสือ ซึ่งจะคำนวณจาก ข้อมูลงบประมาณที่ใช้ในการจัดซื้อหนังสือ และปริมาณการใช้ ดังปรากฏในรายละเอียดใน ตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ตารางแสดงค่าความคุ้มค่าของหนังสือที่จัดซื้อด้วยงบประมาณ พ.ศ. 2562 (ข้อมูล การใช้หนังสือ ณ วันที่ 3 ธันวาคม 2562)

หมวดของเนื้อหา	ราคา (บาท)	จำนวน (เล่ม)	การใช้ (ครั้ง)	ค่าความ คุ้มค่า	ไม่มีการใช้ (เล่ม)
หมวดทั่วไป	116,472.80	339	624	186.58	0
หมวดกฎหมายและการเมือง การปกครอง	77,067.55	128	234	329.35	0
หมวดอาเซียน	5,061.55	15	27	187.46	0
หมวดอ้างอิง รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และสไลด์ทัศนวัสดุ	1,285.00	6	6	214.17	0
ภาพรวม	199,886.90	488	891	224.34	0

แผนภูมิเปรียบเทียบจำนวนการใช้หนังสือและค่าความคุ้มค่าแยกตามหมวดใหญ่

จากรายละเอียดข้อมูลในตารางที่ 6 และแผนภูมิข้างต้น พบว่า หนังสือทุกเล่มที่จัดซื้อในงบประมาณ พ.ศ. 2562 รวมทั้งสิ้น 488 เล่มนั้น มีความคุ้มค่าทุกเล่ม เนื่องจากไม่มีหนังสือเล่มใดไม่เคยถูกใช้เลย แสดงให้เห็นว่าการจัดซื้อหนังสือของห้องสมุดนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการ และสามารถใช้งบประมาณแผ่นดินได้อย่างคุ้มค่า โดยในภาพรวมจะเห็นได้ว่ามีการใช้หนังสือทั้งสิ้น 891 ครั้ง โดยมีความคุ้มค่าอยู่ที่ 224.34 ซึ่งหากมีผู้มาใช้หนังสือเหล่านี้เพิ่มมากขึ้นในอนาคตค่าความคุ้มค่าก็จะยิ่งต่ำขึ้นไปเรื่อย ๆ ค่าความคุ้มค่ายิ่งต่ำลงเท่าใดก็แสดงให้เห็นว่ามีความคุ้มค่าสูงขึ้นเท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบถึงความคุ้มค่าของหนังสือที่จัดซื้อมาในแต่ละหมวดใหญ่ในแต่ละหมวดจะพบว่า หมวดทั่วไปมีความคุ้มค่าสูงสุดเนื่องจากมีค่าความคุ้มค่าต่ำสุด คือ 186.58 รองลงมาคือหมวดอาเซียน หมวดอ้างอิง รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และโสตทัศนวัสดุ และ หมวดกฎหมายและการเมืองการปกครอง ซึ่งมีค่าความคุ้มค่า 187.46, 214.17 และ 329.35 เหตุที่หนังสือกฎหมายมีค่าความคุ้มค่าสูงสุด หรือค่าน้อยที่สุด เพราะ หนังสือหมวดนี้ที่เป็นภาษาต่างประเทศมีราคาแพงแต่มีความจำเป็นต้องซื้อตั้งนั้นเมื่อวิเคราะห์ในส่วน ของราคาต้นทุนจึงยังถือว่าค่าน้อยกว่าหนังสือหมวดอื่น ๆ ห้องสมุดจึงควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริการ หนังสือหมวดกฎหมายและการเมืองการปกครองที่เป็นภาษาต่างประเทศนี้ให้มีการใช้มากยิ่งขึ้นอีกด้วย

บรรณานุกรม

อาภรณ์ ไชยสุวรรณ, บุญเพ็ญ ชูทอง, และ จริญญา รัตนพันธ์. (2557). ความคุ้มค่าของทรัพยากรสารสนเทศ
ของศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ Cost Effectiveness of
Information Resources of the Center for Library and Educational Media, Walailak
University. สืบค้น 3 พฤศจิกายน 2562 จาก [https://pulinet.oas.psu.ac.th/index.php/
journal/article/view/26/30](https://pulinet.oas.psu.ac.th/index.php/journal/article/view/26/30)